

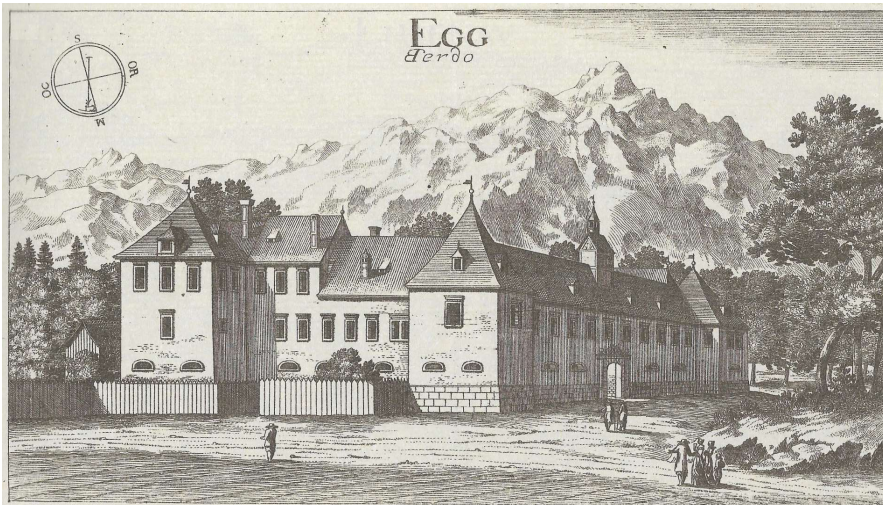

Zveza Ljudskih Tradicijskih Skupin Slovenije
Slovenian CIOFF® National Section

Bilten

Št. 1, letnik XXIII.

januar 2024

Vsebina

<i>mag. Janja Ravnikar:</i>	Bogata sezona prireditev naših članic	3
<i>mag. Janja Ravnikar:</i>	52. CIOFF® kongres v Osijeku	4
<i>mag. Janja Ravnikar:</i>	Gostovanja v 2023	6
<i>mag. Janja Ravnikar:</i>	Pregled ocenjevanja skupin in festivalov v letu 2022	7
<i>Jan Hudelja:</i>	1914 – Zgodba viniške narodne čitalnice	9
<i>Tina Urih:</i>	Cirkovčani na festivalu na Krfu	11
<i>dr. Bojan Knific:</i>	Pomen poustvarjanja in ohranjanja plesnega izročila	13
<i>Zdenka Pezdirc:</i>	Bandonika v Folklorni skupini Dragatuš	18
<i>Gašper Waldhütter:</i>	60 let AFS Študent Maribor	19
<i>Foto:</i>	Novi člani festivalske komisije CIOFF®	20
<i>Foto: Jani Pavlin:</i>	Bandonika	20

Bilten je brezplačno glasilo članov Zveze ljudskih tradicijskih skupin Slovenije in izhaja štirikrat letno.

Naslov: Zveza ljudskih tradicijskih skupin Slovenije
Glavni trg 7
p. p. 173
4000 Kranj
e-pošta: cioff-slovenia@cioff.org
internet: www.zltss.si

Bilten ureja Uredniški odbor:

glavna urednica	mag. Janja Ravnikar
član	Božidar Fabjan
član	Štefan Huzjan

Bilten se nahaja tudi na spletni strani ZLTSS: www.zltss.si.

Vsebina člankov izraža avtorjevo mnenje in ne mnenja uredniškega odbora.

Naslovnica: Brdo pri Kranju. Valvasor: Slava Vojvodine Kranjske.

Bogata sezona prireditev naših članic

Kot smo zapisali že v prejšnji številki Biltena, smo 7. oktobra v Šenčurju izvedli pevsko delavnico na temo napitnic, ki jo je vodila Adriana Gaberšček. Delavnico, ki se je udeležilo 32 oseb, so pohvalili vsi sodelujoči. Tako nadaljujemo tudi v prihodnje, kot smo se domenili v Šenčurju.

Sredi novembra se nas je večja delegacija kot običajno udeležila generalne CIOFF® skupščine, ki je bila tokrat v hrvaškem Osijeku. Krajše poročilo lahko preberete v naslednjem članku.

28. oktobra smo se udeležili zanimivega letnega koncerta folklorne skupine iz Vinice na temo viniške narodne čitalnice, o kateri tudi lahko berete v nadaljevanju. 19. novembra je 50 let delovanja obeležila tržaška FS Stu ledi iz Trsta. Obletnico je okronala s koncertom v Občinskem gledališču France Prešeren v Boljuncu. Skupini sem ob tej priliki v imenu ZLTSS podelila priznanje za njihovo neumorno delo. FS Stu ledi nam je lahko vsem vzor, saj je kljub vsem težavam v vseh teh letih na drugi strani državne meje preživela in ohranjala ter še ohranja slovensko ljudsko izročilo ter govorjeno in peto slovensko besedo.

V petek, 24. novembra smo se v sklopu praznovanja 60-letnice AFS Študent iz Maribora udeležili tudi prvega dogodka od šestih, in sicer zanimive modne revije. Tam sem se z njihovimi predstavniki tudi dogovorila, da nam verjetno v času letošnje skupščine ZLTSS predstavijo organizacijo tega projekta. V soboto, 16. decembra pa je FS Dragatuš s kar dvema že jubilejnima letnima koncertoma v tistem dnevu v Kulturnem centru Semič med drugim predstavila tudi *bandoniko*, o kateri lahko beremo o enem izmed tokratnih člankov. Dragatuška skupina z Zdenko Pezdirc na čelu se zelo trudi bogateti dragoceno folklorno gradivo belokranjske dediščine in nas vedno znova preseneča.

V tem času so imeli letne koncerte tudi FS Karavanke iz Tržiča 24. novembra, FS Kres iz Novega mesta 25. novembra in 9. decembra Folklorna skupina DKD Svoboda Senovo. Žal se nekateri dogodki naših članov časovno še vedno pokrivajo.

V Biltenu najdete tudi poročilo Cirkovčanov, ki so se udeležili

mediteranskega festivala na grškem otoku Krk. Gre za festival, ki ga organizirajo člani južnoevropskega sektorja CIOFF®, vendar glede na to, da spadamo v to območje tudi Slovenci, so nas tokrat povabili zraven. Upam, da bo tako tudi v prihodnje.

Tokrat lahko v zanimivem in uporabnem članku dr. Bojana Knifca berete o pomenu poustvarjanja in ohranjanja plesnega izročila. Njegovo pismo na to temo je bilo prebrano ob priliki praznovanja 40. obletnice folklorne skupine iz Lancove vasi, pa smo ga tako prosili, da to sporočilnost preda tudi nam.

Ne nazadnje najdete v nadaljevanju tudi ocene gostovanj folklornih skupin za leto 2022 in poročilo o gostovanjih v letu 2023.

Spoštovani člani ZLTSS, naj bo 2024 srečno, zdravo, plesno in čimbolj pevsko, saj smo nekoč bili narod pevcev. Lepo bi bilo, da tega ne pozabimo in zopet v čimvečji meri obudimo. Žal je namreč zaznati, da vedno več slovenskih folklornih skupin petju ne namenja več posebne pozornosti. In naj bo ljubezni polno, saj sta petje in ples dva izraza ljubezni. Srečno!

mag. Janja Ravnikar, predsednica ZLTSS

52. CIOFF® kongres v Osijeku

52. kongres CIOFF® se je novembra 2023 odvijal v hrvaškem Osijeku. Iz Slovenije smo se ga udeležili predsednica ZLTSS Janja Ravnikar kot nacionalna delegatka, tajnik ZLTSS Aleksander Sašo Zupan, Matic Tavčar kot predstavnik Aktiva mladih in predstavnik festivala Jurjevanje Tadej Fink. Kongres je bil v znamenju volitev za kar nekatere funkcije, pri čemer je najpomembnejše, da smo po enem letu zopet dobili novega predsednika. Nov predsednik, Kanadčan Christian Hidalgo-Mazzei, je izvoljen za štiriletno obdobje. Z novo sestavo vodstvenih funkcij se po nekajletnem težavnem obdobju

v tej organizaciji, posledica česar je bilo v zadnjih treh letih burno dogajanje in odkrivanje nepravilnosti prejšnjih vodilnih oseb, obeta-jo precejšnje spremembe. Tokratno vodenje samega zasedanja skupščine pod taktirko mehiškega predsednika z enoletnim manda-
tom je bilo ne prav strokovno izpeljano. Menim, da bo prihodnjič to urejeno. Srednje- in severnoevropski sektor je dobil novega pred-
stavnika, tokrat njegovega dosedanega podpredsednika, Romuna Ioana Cociana. Tudi festivalska komisija je dobila nove člane, pri čemer sem nova članica te komisije postala tudi Janja Ravnikar. Ostali člani so kolegi s Poljske, Čila, Južne Koreje, Mehike, iz Italije predstavnica mladih in predsednik komisije iz Nemčije.

Dostikrat opažam, da se večina ostalih kolegov iz drugih nacional-
nih sekcij ne angažira dovolj pri sprejemanju predlogov novih aktov ali njihovih sprememb in do njihovih vsebin niso dovolj kritični, saj predhodno teh dokumentov verjetno tudi dovolj natančno ne pre-
gledajo. Vsak tak na skupščini sprejet dokument pa ima svoje po-
sledice, kratko- ali dolgoročne. Sama sem v imenu CIOFF® Slovenije pregledala predlog sprememb etičnega kodeksa in nanj podala pri-
pombe, nekatere izmed njih so bile na skupščini tako upoštevane. Tudi predlog CIOFF® mladih, da bi spremenili tri ključne dokumen-
te, pri nas ni ostal neopažen. S pomočjo Matica Tavčarja, ki je bil prisoten na zadnjih sestankih CIOFF® mladih in je lahko obrazložil razloge za predlagane spremembe, in Saša Zupana, smo podali pri-
pombe tudi na te dokumente. Želim povedati, da so bile pripombe na dokumente CIOFF® mladih veliko bolj strokovno sprejete in integrirane v te dokumente kot tiste na etični kodeks. Ob tem sem v imenu CIOFF® Slovenije nekaj dni pred pričetkom skupščine pisno vsem kolegom v CIOFF® tudi podala predloge za spremembe v delo-
vanju CIOFF®. V času vsega dogajanja ob skupščini je bila tudi predstavitev tradicionalne poroke nekaterih držav, tudi Slovenije. To je predstavljal Matic Tavčar, ki je povedal, da je na vseh porokah, ki jih predstavlja, bil udeležen tudi sam. Imel je zanimivo in zabavno predstavitev, žal časovno zelo omejeno. Hrvatje so skupščino dobro izkoristili za promocijo svojih folklornih skupin pred folklornimi predstavniki z vsega sveta in to nalogo so opravili zelo dobro.

mag. Janja Ravnikar, predsednica ZLTSS

Gostovanja v 2023

Realizirana so bila gostovanja:

Mladinska FS		
Svoboda Mengeš	23. 4. – 7. 5. 2023	Kali, Kolumbija
FS Sava Kranj	25. 5. – 28. 5. 2023	Festival Sosedje, Bruck an der Mur, Avstrija
ŽKUD Tine Rožanc Veterani	6. 7. – 12. 7. 2023	Schlitz, Nemčija
ŽKUD Tine Rožanc Veterani	12. 7. – 17. 7. 2023	Schessel, Nemčija
Svoboda Mengeš	22. 7. – 26. 7. 2023	Bojonegoro, Indonezija
AFS Ozara Kranj	22. 7. – 30. 7. 2023	Idaho, Utah, ZDA
AFS France Marolt Ljubljana	29. 7. – 6. 8. 2023	Bielsko-Biala, Poljska
MFS Ivan Navratil	13. 8. – 20. 8. 2023	Cermache do Bonjardim (Serta), Portugalska
FS Vinko Korže, Cirkovce	6. 9. – 10. 9. 2023	Krf, Grčija

Realizirano je bilo tudi enodnevno gostovanje na povorki:

Šenčur	27. 8. 2023	Gorica, Italija.
--------	-------------	------------------

Za razpisanih naslednjih obvestil z naše strani ni bilo zanimanja:

različni datumi	6 festivalov v Mehiki
31. 5. – 5. 6. 2023	festival Baltica, Rahvusvaheline – Paerimuspid, Estonija
22. 6. – 26. 6. 2023	Festival Voio (Siatista in Tsotyli), regija Kozani, severna Grčija
1. 7. – 13. 8. 2023	otroški festival Yilan, Tajvan
18. 7. – 23. 7. 2023	otroški festival Ribnitz-Damgarten, Nemčija
7. 8. – 9. 8. 2023	otroški festival, Alatri, Italija
24. 8. – 26. 8. 2023	Vodnjan pri Puli, Hrvaška
24. 8. – 30. 8. 2023	Sulawesi, Indonezija

Najprej potrjeno gostovanje, ki je zaradi medsebojnih zapletov bilo nato odpovedano:

KD Bled	14. 6. – 19. 6. 2023	Myava, Slovaška
---------	----------------------	-----------------

mag. Janja Ravnikar, predsednica ZLTSS

Pregled ocenjevanja skupin in festivalov v letu 2022

Tuji festivali so ocenili naše skupine:

gostujoča folklorna skupina	festival	stil	Povrnjeni potni stroški?	Žepnina ?	ocene							
					glasba	ples	petje	kostumi	splošna umetniška raven	obnašanje skupine	sodelovanje odgovornih	
FS Vidovo, Šentvid/Stični	Guimarães, Portugalska	A	ja	ne	3	4	/	4	3	4	4	4
AFS Ozara, Kranj *	Le Puy en Velay, Francija	E	ja	ja	4	4	4	4	4	5	5	5
AFS Ozara, Kranj	Ambert, Francija	A	ja	ja	4	4	4	4	4	4	4	4
AFS Študent, Maribor	Poznań, Poljska	E	ne	ne	5	5	5	5	5	5	5	3
FS Sava, Kranj	Subotica, Srbija	A	ne	drugo	5	5	5	5	5	5	5	5
FS COF, Ljubljana	Bečej, Srbija	A	ne	ne	4	4	4	4	5	5	5	5
Tine Rožanc, Ljubljana	Brunssum, Nizozemska	A	ja	ja	3	3	2	3	3	4	3	3

* Komentar o skupini: Zelo dobra skupina, z zelo kvalitetnim direktorjem (predsednikom).

STIL:

A - authentic (izviren)
E - elaborate (reproduktiven)
S - stylized (stiliziran)

OCENE:

1 - slabo 4 - zelo dobro
2 - šibko 5 - odlično
3 - dobro

Ni ocene:

AFS France Marolt, Ljubljana; festival: Niš, Srbija;
MFS Ivan Navratil, Metlika; festival: Đakovo, Hrvaška;
AFS Študent, Maribor; festival: Užice, Srbija.

Zanimivo je, kako so tuji festivali določili naše skupine po stilu. AFS Ozara sta dva različna festivala stilsko celo različno določila. Pri ocenah za sodelovanje odgovornih v skupini vidimo, da sta dve skupini prejeli oceno 3 in naj zopet ponovimo, da nosijo skupine na gostovanju odgovornost, ker predstavljajo tudi Slovenijo in ZLTSS, ne le sebe, ter s svojimi dejanji tlakujejo možnost gostovanja slovenskih skupin v prihodnjih letih. In sicer tako z obnašanjem kot s kvaliteto nastopa na odru in sodelovanjem izven njega.

Križna analiza primerjave med gornjo in naslednjo preglednico pri povrnjenih potnih stroških po teritoriju gostujoče države (ki je pri CIOFF® festivalu obvezno) kaže na nekoherentnost pri izpolnjevanju vprašalnikov (primer: AFS Ozara, AFS Študent, COF). Enako je z žepnino (AFS Ozara, FS Sava, AFS Študent).

Naše skupine so ocenile festivale, na katerih so gostovale:

Folklorna skupina	Festival	Plačan prevoz?	žepnina?	vodiči	prehrana	nastanitev	ozvočenje	svetlobni park	oder	garderobe, sanitarije	prosti čas	ocene				
												spremlevalni program	stiki s skupinami	stiki z gledalci	organizacija	umetniška raven
Triglav, Sr. vas / Bohinj	Varaždin, Hrvaška	ja	ne	4	5	5	4	4	3	4	5	3	3	3	4	3
MFS I.Navratil, Metlika	Đakovo, Hrvaška	ne	ne	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5
AFS Ozara, Kranj	Ambert, Francija	ne	ne	5	5	5	5	4	4	5	5	5	5	5	5	4
AFS Ozara, Kranj	Le Puy en Velay, Francija	ja	ne	5	4	4	5	5	5	3	5	4	4	5	5	5
AFS Študent, Maribor	Poznan, Poljska	ja	drugo	4	3	3	3	4	3	3	3	3	5	2	3	3
FS Vidovo, S. pri Stični	Guimaraes, Portugalska	ja	ne	4	3	3	2	3	2	2	1	1	4	3	2	4
FS Sava, Kranj	Subotica, Srbija	ne	ne	3	3	5	3	2	2	2	5	3	4	3	3	4
AFS F. Marolt, LJ	Niš, Srbija	ja	ne	4	2	3	3	3	4	4	4	4	4	4	4	4
Otroška FS Student, ME	Užice, Srbija	ne	ne	5	4	5	5	5	4	5	5	5	5	5	5	5
FS Cof, Ljubljana	Bečej, Srbija	ja	ne	5	5	4	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5
FS Tine Rožanc, LJ	Brunssum, Nizozemska	ja	ja	5	4	4	4	4	4	5	4	1	3	5	5	5

Naši festivali so ocenili gostujoče skupine tako:

Skupina	Stil	Povrnjeni potni stroški po Sloveniji?	Žepnina?	glasba	ples	petje	kostumi	splošna umetniška raven	obnašanje skupine	sodelovanje odgovornih v skupini	ocene					
											glasba	ples	petje	kostumi	splošna umetniška raven	obnašanje skupine
Neighbours - Sosedje, Kranj																
Lindwurm, Avstrija	E	ja	ne	4	4	4	5	4	5	4						
Osiyek 1862, Hrvaška	E	ja	ne	5	5	5	5	5	5	5						
Santa Gorizia, Italija	E	ja	ne	4	4	5	5	4	5	5						
58. Jurjevanje, Črnomelj																
Flor Ribeirinha Cuiabá, Brazilija	E	ja	drugo	5	5	5	5	5	5	5						
Folk Ensemble Gymnik, Slovaška	A	ja	drugo	5	4	4	5	5	5	5						
Od Celja do Žalca																
Couleurs d'Algerie, Sidi Bel Abbes, Alžirija	E	ja	ne	5	5	4	4	5	4	5						
Te amo México, Naucalpan, Mehika	E, S	ja	ne	5	5	5	4	5	5	5						
KUD Crvena stijena, Podgorica, Črna Gora	A	ja	ja	5	5	3	5	5	4	5						
MIFF Piran																
Folklorno društvo Umag, Hrvaška	S	ne	ne	/	4	4	4	4	5	5						
"Sot la Nape" Villa Santina, Udine, Italija	A	ja	ne	5	5	5	5	5	5	5						
Dimitrovec, Bratislava, Slovaška	S	ne	ne	/	4	5	4	4	5	5						
Acad. folkdance group Stockholm, Švedska	A	ne	ne	4	4	/	5	4	5	5						

Gostujoče skupine so ocenile naše festivale:

Teh ocen v letnem festivalskem poročilu CIOFF® ni. To verjetno pomeni, da se naši festivali niso potrudili gostujočim skupinam predati informacije, da naj izpolnijo vprašalnik. Tudi nacionalne sekcije CIOFF® gostujočih skupin zglada niso imele kontrole nad tem. Tam, kjer so naši festivali vabili skupine, ki niso člani nacionalnih sekcij CIOFF®, pa te niso imele vpliva.

mag. Janja Ravnikar, predsednica ZLTSS

1914 – Zgodba viniške narodne čitalnice

Po že utečeni tradiciji smo člani KUD Oton Župančič Vinica tudi letos pripravili letni koncert v domačem kraju. Letošnji koncert, izveden 28. in 29. oktobra v telovadnici OŠ Vinica, je bil za razliko od preteklih zasnovan kot prava folklorna predstava. Za rdečo nit smo tokrat uporabili mnoga pričevanja, arhivske zapiske ter med domačini še vedno žive pripovedke o nekdanji znameniti gostilni "pri Školniku". Omenjena gostilna je bila že ob koncu 19. stoletja središče kulturnega življenja, v njej pa so se odvijale tudi prireditve narodne čitalnice. V njo so radi zahajali tako preprosti ljudje kot tudi učitelji, narodno zavedni domačini ter tudi člani telovadnih društev Orel in Sokol.

V predstavi so nastopajoči pričarali pristno gostilniško vzdušje takratnega časa in se še posebej osredotočili na leto 1914. To je bilo pestro in burno, ne samo za Belokranjce in Slovence, temveč tudi za ostale evropske in svetovne narode ter države. Publika je tako imela priložnost videti in uživati v igranih, pevskih, plesnih in glasbenih prizorih, ki so skupaj zaokrožili osrednjo zgodbo večera. Prikazan je bil prihod prvega vlaka v Belo krajino, pregovorno rivalstvo med Orli in Sokoli, snemanje prvih slovenskih zvočnih posnetkov, pravo gostilniško zabavo, na koncu pa tudi pričetek 1. svetovne vojne in odhod fantov k vojakom. Še posebej je treba omeniti čitalniško "Bésedo", ki so jo člani odrasle folklorne skupine zaigrali kot samostojno prireditev znotraj same predstave.

Samo društvo se lahko pohvali tudi z velikim številom nastopajočih, saj je na odru stalo več kot 130 članov društva. Nastopile so otroška, mladinska ter odrasla folklorna skupina, začetna tamburaška skupina, Viniški tamburaši, pevski skupini Viniški fantje in Viniške cure ter

nekaj podpornih in projektnih članov, ki so večeru dodali svoj žar. S takšnim številom sekcij se KUD Oton Župančič Vinica zagotovo uvršča med najbolj številčna kulturna društva na področju Bele krajine.

Potrebno je izpostaviti tudi nastopajoče v glavnih vlogah. To so bili Anita Petek (gostilničarka Školnikova), Jan Hudelja (nadučitelj Franjo Lovšin), Maruša Špehar (učiteljica Leopoldina Bavdkova), Jurij Ivanušič (dr. Jura Adlešič), Jaka Špehar (pianist) ter Sašo Žepuhar (župnik Jurij König). Skupine in nastopajoče so na nastop pripravili vodje in korepetitorji skupin Mojca Mravinec (tamburaška sekcija), Sašo Žepuhar (odrasla folklorna skupina), Anita Petek (otroška folklorna skupina), Željka Karin Biličič (mladinska folklorna skupina). Umetniško vodstvo in scenarij predstave, ki si jo je na premieri in ponovitvi ogledalo več kot 650 ljudi, je delo Saša Žepuharja, organizacijo dogodka pa je prevzel upravni odbor pod vodstvom predsednice Željke Karin Biličič. Za oblikovanje frizur in make-up-a sta poskrbeli Ivona Spahić in Mojca Mravinec, za kostumsko podobo in gledališko pripravo pa Jan Hudelja. Za odrsko luč in zvok je poskrbela ekipa Jurija Klobučarja.

Člani KUD Oton Župančič Vinica vse zainteresirane že sedaj vabimo tudi na dodatno ponovitev predstave. Zaradi velikega odziva in zanimanja bo ta izvedena 20. januarja 2024 v KD Črnomelj.

Za radovedne bralce pa še nekaj besed o samih začetkih organizirane folklorne dejavnosti na Vinici. Že daljnega leta 1908 so se domačini iz Vinice s še drugimi skupinami iz Bele krajine ter ostalimi Slovenci iz dežele Kranjske v ljudskih nošah odpravili na Dunaj in nastopili na 60. obletnici vladanja cesarja Franca Jožefa. Gre za enega najstarejših organiziranih nastopov, ki predstavlja zametke današnje folklorne dejavnosti. Leta 1914 so domačini v Črnomlju ob prihodu prvega vlaka pripravili spreved v belih nošah. Na Mariborskem folklornem festivalu so nastopili 1939, istega leta pa tudi na Festivalu v Črnomlju. Tudi naslednje leto, 1940, je bilo za takratne viniške folklorne več kot uspešno. Avgusta jih je za barvni nemi film z naslovom Bela krajina posnel sam Božidar Jakac, septembra pa so nastopili še na II. belokranjskem prazniku v Metliki, ki velja za nadaljevanje Festivala v Črnomlju. Tako kot druge, takrat imenovane narodopisne skupine, v času 2. svetovne vojne tudi viniška ni nastopala. A kmalu po koncu vojne, že leta 1947, so domačini organizirano nastopili na Srečanju folklornih skupin v Gradcu v Beli krajini in prikazali plese in pesmi viniškega pira. S folklornim

festivalom Jurjevanje v Črnomlju si rojstno leto deli tudi samo Kulturno umetniško društvo Oton Župančič Vinica. Tudi to je bilo ustanovljeno leta 1964, v prihajajočem letu pa obhaja 60. letnico aktivnega delovanja. Člani društva ob tem jubileju že pripravljajo slavnostno prireditev, ki se bo odvila v mesecu juliju. Že sedaj pristrčno vabljeno!

za KUD Oton Župančič Vinica Jan Hudelja

Cirkovčani na festivalu na Krfu

Člani FS Vinko Korže Cirkovce in glasbeniki sestava Pepi Krulet smo 5. septembra odpotovali v Grčijo. Po izboru CIOFF® Slovenije smo se udeležili mednarodnega Festivalu Mediteranskih kultur 2023 na otok Krf. Festival, ki so ga organizirali CIOFF® Grčija, Jonska univerza in Kulturno društvo Sines, se je pričel 6. septembra z otvoritveno ceremonijo na Jonski univerzi. Predstavnike skupin so nagovorili slavnostni govorci, generalni predsednik CIOFF® Alejandro Camacho González, predsednik CIOFF® Grčije Kostas Ioannidis, grška ministrica za turizem in guvernerka Jonskih otokov. Zvečer je sledila otvoritvena plesna in glasbena predstava vseh dvanajstih udeleženi skupin v Mestnem gledališču Krf. Na Festivalu mediteranskih kultur na Krfu je več kot 450 plesalcev, glasbenikov, ljudskih umetnikov, univerzitetnih profesorjev in raziskovalcev iz 12 sredozemskih držav z glasbo, s plesom, petjem, z nošami, razstavami in s strokovnimi konferencami predstavljalo nesnovno kulturno dediščino svoje domovine. Sodelovale so plesne in glasbene skupine iz Albanije, Bosne in Hercegovine, Hrvaške, Cipra, Francije, Grčije, Izraela, Italije, Črne gore, Portugalske, Slovenije in Španije.

Naslednje dni smo se na večerne nastope odpravili v prestolnico otoka mesto Krf ali mesto Achravi, letoviško mesto, ki je tudi za domačine severnega dela otoka pomembno stičišče ob vsakodnevnih opravilih. Pred nastopi v Krfu smo po starem mestnem jedru izvedli povorko in z animacijami zabavali občinstvo ter vabili na večerni koncert. Povsod so nas pričakali veseli in nasmejani obiskovalci. Septembra je na otoku veliko turistov, med njimi tudi številni Slovenci, ki so se posebej razveselili srečanja. Člani folklorne skupine smo se vsak večer na nastopih predstavili s spleti štajerskih plesov, ki so jih glasbeno podprli

Pepi Krulet. Za vsak večer smo pripravili drugačen splet, ki jih je publika z zanimanjem spremljala, še posebej so se vživeli v klobučkov ples in tudi zaplesali na poskočne viže Pepi Kruleta.

Folklorna gostovanja so odlična iztočnica za spoznavanje tujih kultur in sklepanje mednarodnih prijateljstev. Kot je za Slovence značilno, smo prijateljski, a malce zadržani, vendar smo se zelo lepo povezali z ostalimi skupinami. S skupinami z Balkana smo tako že imeli naštudiran skupni pevski repertoar še iz prejšnjih skupnih časov. S Španci, Portugalci in Ciprčani smo si delili nastanitev v Kasiopi church campu. Na dvorišču pred hiškami med oljkami smo po poznih nočnih povratkih z nastopov skupaj čakali zoro.

Vzporedno s festivalom je potekala tudi strokovna konferenca o ohranjanju nesnovne kulturne dediščine. Predavatelji so bili nacionalni delegati in predstavniki folklornih skupin. Povezovali in vodili sta jo predstavnica Južnoevropskega sektorja CIOFF® Anna Maria Boileau in dr. Renata Dalianoudi, profesorica za muzikologijo, etnomuzikologijo in folkloristiko na Jonski univerzi. Cirkovčani smo sodelovali s prispevkom Davorina Uriha, Tine Urih in Žige Ciglariča. Predstavili smo običaj vleke ploha, ki ga v pustnem času kot Cirkovski plohariji izvajamo na domačem Cirkovškem fašenku in Ptujskem karnevalu. Običaj smo uspeli leta 2020 vpisati v Register nesnovne kulturne dediščine pri Ministrstvu za kulturo RS. Konferenca je potekala, ker leto 2023 zaznamuje 20. obletnica Unescove Konvencije o varovanju nesnovne kulturne dediščine. S tem želijo opomniti k varovanju žive dediščine, ki pripada vsem. Obletnica je organizirana pod temo We Are #LivingHeritage.

Bili smo tudi na obisku družinske oljarne. Oljčno olje je že tisočletja sestavni del sredozemske kulture in kuhinje, oljka pa predstavlja mir, blaginjo in dolgoživost. Po 2 uri trajajoči vožnji smo prevozili 53 km ovinkov in prispeli do posestva, kjer nas je sprejel mladi Spiros. Družina Dafnis že več kot 100 let proizvaja oljčno olje. Skrbno neguje stoletno sorto lianolije. Olje je predelano pri nizkih temperaturah v družinskem mlinu v zgodovinski vasi Aghios Mathaios z uporabo najnežnejših metod. Predstavili so postopek pridelave nekoč in danes. Sledila je degustacija, nato pa konferenca o tem olju in mediteranski kulturi, na kateri so govorniki iz Ionske univerze in drugi strokovnjaki predstavili vpliv mediteranskega načina življenja in prehranjevanja na zdravje.

Tina Urih, vodja FS Vinko Korže Cirkovce

Pomen poustvarjanja in ohranjanja plesnega izročila

Folklorno društvo Lancova vas je v letošnjem juniju s sklopom prireditve obeležilo 40-letnico delovanja. Ob tej priložnosti je 17. junija 2023 pripravilo okroglo mizo, ki se je nisem mogel udeležiti, me je pa Nežka Lubej, ki je okroglo mizo vodila, spodbudila, da na njeni dve izhodišči odgovorim pisno. Na pobudo ZLTSS-ja sta za objavo preurejena povzetka odgovorov na vprašanji »kaj je pri poustvarjanju plesnega izročila nujno ohranjati« in »kaj naj počnejo in kako naj se razvijajo folklorne skupine na podeželju in kako v mestih«.

Tako kot vsako delovanje na ljubiteljskem kulturnem področju se tudi folklorne dejavnosti razvijajo, si zadajajo nove cilje in sledi ideji napredka. Folklorne skupine se spreminjajo in spreminjanje je ključ, ki zagotavlja, da bodo obstale v prihodnje. A temeljnega poslanstva, zaradi katerega so nastale in ob upoštevanju katerega so se razvijale desetletja, ne bi smele pozabiti: ohranjati morajo plesno izročilo – ne zgolj na odrih, temveč tudi v zavestih ljudi, v življenju, ki ga živimo, in v okoljih, kjer folklorne skupine delujejo.

Z razumevanjem tega, kaj je plesno izročilo, praviloma nimamo večjih težav, čeprav so mnenja lahko različna. Med slovensko plesno izročilo nedvomno štejemo plese, ki jih v različnih vrstah zapisov hrani Glasbenonarodopisni inštitut v Ljubljani, plese, ki so objavljeni v knjigah in razpravah raziskovalcev plesnega izročila, tem bi lahko dodali številne različice plesov, plesnih iger ipd., ki niso zapisane, a so jih na Slovenskem plesali v preteklosti – bodisi pred nekaj leti, desetletji ali stoletji. Bolj se zaplete, ko se vprašamo, kako plesno izročilo v folklornih skupinah poustvarjati, da ga bomo s poustvarjanjem tudi ohranjali. Jasno je, da besedi ohranjanje in poustvarjanje nista sinonimni, čeprav – pogosto na nezavedni ravni – folklorne skupine in folklorniki počnejo eno in drugo hkrati. S tem, ko se s plesnim izročilom srečujejo na vajah, nastopih, seminarjih in drugih druženjih ..., ga ohranjajo živega v svojih krogih in med ljudmi, ki jim ga predstavljajo. Na ta način ostaja živo med plesalci, gledalci in ljudmi, ki prek posrednikov prihajajo z njim v stik. Bi bilo sicer lepo, če bi ga vsi sprejemali z lastno udeležbo, a dejstvo je, da izročilo lahko ohranjajo tudi tisti, ki ga ne izvajajo, a z njim živijo, ga spoštujejo in ga nosijo v spominu.

Pri ukvarjanju s plesnim izročilom v folklornih skupinah bi se bilo vsekakor vredno truditi, da plesom ne bi odvzemali njihovih bistvenih

prvin in jim dodajali nove zgolj z namenom, da bi s tem bolj ugajali in ustrezali potrebam sodobnosti. In, če je idejo po podrejanju potrebam in željam folklornikov in občinstva do neke mere mogoče razumeti in sprejeti, je precej manj sprejemljivo maličenje plesov zaradi nepoznavanja plesnega izročila ali nerazumevanja konteksta njegovega razvoja in izvora. Naj zgolj v ilustracijo navedem nekaj primerov:

- Špicpolka, na primer, je dvodelen parni ples, ki ga v prvem delu najbolj zaznamuje žuganje. Menim, da ples nikakor ni smiselno spreminjati na način, da žuganje opustimo ali ga nadomestimo s skakanjem, križanjem nog ali čem podobnim, ker te prvine sodijo v druge plese in jih na zanimiv način lahko predstavimo pri plesih, v katere primarno sodijo.
- Rašpla je dvodelni parni ples, ki se v prvem delu praviloma izvaja s poskoki, ki jasno sledijo melodiji. Menim, da bi bilo neprimerno plesu dodati potrke, solistične obrate ipd., saj so ti temeljna prvina nekaterih drugih plesov.
- Zibšnrit je ples z jasno strukturo, ki sledi melodiji in se praviloma začne s sedmimi koraki. Menim, da bi bilo neprimerno plesu dodati poskoke, ki bi jih vzeli iz rašple, in žuganje, ki bi ga vzeli iz špicpolke – če se navežem zgolj na prej omenjena plesa.

Te stvari bi morale biti jasne vsem, ki se lotevajo poustvarjanja plesnega izročila v folklorni dejavnosti z namenom, da to ostaja prepoznavno in živo vsaj na vajah in odrih folklornih skupin. Jasno bi moralo biti, da v folklorni skupini ni smiselno iz plesov, ki se plešejo v kolu, ustvarjati parne plese in obratno. V folklorni skupini ni smiselno iz dvodelnih plesov ustvarjati enodelne ali jim dodajati elemente, da postanejo tridelni. Prav tako ohranjanju prepoznavnosti plesnega izročila v folklornih skupinah ne koristi pretirano spreminjanje tempa – naj si bo izrazito pohitevanje ali upočasnjevanje. Škodi jim pretirano spreminjanje načina plesanja: prepogosto se dogaja, da izvedbe v želji po intenzivnosti postanejo pretirano poskakujoče; v osnovi zelo različni plesi v izvedbi tako postanejo eden drugemu zelo podobni.

Po mojih izkušnjah plesnemu izročilu – če ga poustvarjamo z namenom, da ostaja živo, prepoznavno na vajah in na odrih folklornih skupin – najbolj koristi, če ga ljudje, ki ga učijo, zelo dobro poznajo. Pogosto ni dovolj, da ga spoznajo prek besednih opisov, kinetogramov ali videoposnetkov, ki so nastali na podlagi zapisov, še manj, če ga spoznavajo prek spletnega youtube kanala in nastopov folklornih skupin. Plese, ki sodijo

v plesno izročilo, morajo vodje folklornih skupin doživljati v živo – jih torej plesati – in skušati razumeti njihovo bistvo. Ples je treba znati natančno zaplesati in poznati nadrobnosti, ki ga določajo. Če vidimo v njem lepoto in posebnosti, ki jih vsak ples ima, bomo ob spoštljivem odnosu do plesnega izročila našli tudi ustrezen način za njegovo predstavljanje na odru. Brez teh temeljev bo nadgradnja, ki jo oder nedvomno terja, puhla – na prvi vtis morda všečna, a v svojem bistvu prazna. Zato menim, da bi morali vsi upoštevati dejstvo, da plesnemu izročilu ne koristi, če ga spreminjamo zgolj zato, da bo odru namenjen program drugačen. Razlog za korenito spreminjanje plesov bi moral biti bistveno globlji kot zgolj želja, da bo stvar všečna drugim. Z drugačnimi načini interpretiranja plesnega izročila se lahko zelo uspešno ukvarjajo v drugih zvrsteh – npr. v baletu, sodobnem plesu, srečujemo ga v kombinaciji z narodnozabavno glasbo – a, predlagam, da te načine interpretiranja prepustimo drugim, v folklorni dejavnosti in s tem v folklornih skupinah pa ostanemo zvesti istovetnosti, ki so jo raziskovalci in poznavalci izročila gradili več desetletij. V tem smo posebni in prepoznavni. Morda imamo občutek, da smo premalo cenjeni, a se s podobnimi občutki srečujejo vsi, ki kritično razmišljajo o odnosu drugih do svojega dela in pomena delovanja – tudi baletniki, ustvarjalci sodobnega plesa...

Čeprav se izvajanje enih in istih korakov in oblik plesov marsikomu zdi dolgočasno, neproduktivno, nepotrebno ipd., prav to zagotavlja trajnost. Da ponavljanje enih in istih načinov izvedbe koristi, morda najbolj jasno dokazujeta šotiš in šamarjanka. Plesa sta po zaslugi ohranjanja temeljne strukture, ki je v izvedbi folklornih skupin hkrati živela na odrih in zunaj njih, še danes živa med Prekmurci. Podobno velja za t. i. Metliško obredje, ki ohranja sicer pred slabim stoletjem precej korenito preoblikovano, a v svojem bistvu podedovano strukturo in je prav tako po zaslugi folklorne skupine iz Metlike še danes živo med Metličani. To so tudi tri enote plesnega izročila, ki so vpisane v nacionalni Register nesnovne kulturne dediščine. Nedvomno tudi to pove nekaj o tem, kako naj plesi živijo v folklornih skupinah in med ljudmi, da jih bomo lahko še dolgo doživljali v živo in ne o njih le brali ali jih gledali na zaprašenih posnetkih.

Navedel sem razmišljanje o vprašanju ohranjanja plesnega izročila, sledi pa nekaj misli o pomenu delovanja folklornih skupin v mestih in na podeželju. Ker Folklorno društvo Lancova vas deluje na podeželju, več besed namenjam temu.

Brez dvoma so folklorne skupine, ki delujejo v različnih okoljih, v svojem bistvu zelo različne in potrebujejo vsaj dve različni poti in z njima dva različna načina usmerjanja, vrednotenja, spodbujanja ... Morda bi bilo še bolje, če bi hodile po treh poteh razvoja – vsaj v grobem takih, kot so bile nakazane že pred desetletji. O imenih teh treh poti (nekdanj se je govorilo o »izvirnih«, »reproduktivnih« in »stiliziranih« folklornih skupinah) bi bilo vredno razmisliti, temeljna izhodišča pa so še vedno aktualna. Potem so tu še veteranske in upokojenske folklorne skupine, ki imajo svoje zakonitosti, prav tako svojo obravnavo in postavljanje specifičnih ciljev terjajo otroške folklorne skupine. Sam sem prepričan, da je v vsaki od kategorij mogoče najti odlične, dobre in slabe predstavnike – prepričan sem tudi, da bi bilo treba zglednim predstavnikom v vsaki od kategorij nameniti enakovredno pozornost na državni ravni – tako kar se tiče izobraževanja, selekcij in predstavitev na uglednih državnih prireditvah.

Če ostanem zgolj pri odraslih folklornih skupinah, potem je brez težav mogoče ugotoviti, da je v zadnjih letih intenzivno razvilo svoje programe nekaj skupin, ki stopajo po poti – kot se je nekdanj reklo – »stilizacije«, na državni ravni so opažene skupine, ki hodijo po poti »reprodukcije«, smisel delovanja, svoj nekdanji prostor in pomen pa so izgubile folklorne skupine, ki so se razvile iz nekdanj »izvirnih«. Slednje so delovale izključno na podeželju, s spoštovanjem in cenjenjem njihovega dela pa so pridobile velik pomen v lokalnem okolju in širše, ki bi ga bilo škoda zanemariti. Cenjene so bile zaradi posebnosti, ki so jih ohranjale ali poustvarjale, in to jih je motiviralo, da so na tej poti vztrajale, pa čeprav je bilo to delo težko in je terjalo vrsto odrekanih. Z gledišča nekaterih jim poleg česa drugega manjka predvsem tehnična dovršenost, a, kot sem prepričan sam, ohranjajo vrsto zlahtnosti, ki jih tehnično dovršene izvedbe nikoli ne morejo doseči.

Ampak naj ne ostanem pri ugotavljanju stanja, temveč ponudim nekaj izhodišč, ki bi jih bilo vredno spoštovati pri usmerjanju skupin na podeželju, ki se ne želijo podati na pot »reproduktivnih« oz. »stiliziranih«. Tudi na podlagi poznavanja izkušenj v tujini kaže, da jih je vredno spodbujati k poustvarjanju izročila iz okolja, od koder prihajajo. Praviloma tega najboljše poznajo, z njim živijo in ga zato tudi najboljše poustvarjajo. To velja tako za plese, pesmi, viže, šege in navade ter druge prvine, ki jih vključujejo v program. S tem ne opravljajo le vloge tistih, ki ohranjajo izročilo živo na odru, s prenašanjem nazaj

v življenje lažje ostaja živo med ljudmi. Živa ostaja zavest, da izročilo obstaja in da je to izročilo za okolje pomembno. S tem tudi najbolje poskrbijo za razvijanje lokalne identitete. To sicer ne pomeni, da se poustvarjanja izročil od drugod ne bi smele lotevati, ampak »svojemu« bi morale posvečati največjo pozornost.

Folklorne skupine, ki delujejo na podeželju in so se pripravljene posvečati predvsem poustvarjanju in s tem ohranjanju svojega lokalnega izročila, naj plese plešejo na način, ki je bil v kraju ali v folklorni skupini v navadi. Tu ni kaj dodati. Ključna vloga skupin, ki želijo ohranjati lokalno izročilo in zavest o njem živo med lokalnim prebivalstvom, ni v ustvarjanju umetnosti, ampak v izvajanju plesov, ki izhajajo iz podedovanih praks. Vključujejo naj se v dogodke, ki potekajo v lokalnem okolju – sodelujejo naj na prireditvah in v protokolarnih sprejemih ter dogodkih, kjer se predstavlja dediščina. Starejši člani naj svoje znanje in izkušnje predajajo mlajšim, kajti neposreden prenos je praviloma najbolj učinkovit in izročilu – plesnemu in drugemu – daje poseben pomen.

Folklorne skupine, ki temelj poslanstva vidijo v poustvarjanju in ohranjanju lokalnih izročil ter delovanju v lokalnem okolju, naj v njem iščejo posebnosti. Zgledovanje po sosedih in zgledovanje po »večjih« in na videz uglednejših ne prinese koristi. Vsak se lahko od soseda kaj nauči, ampak če ne spoštujemo svojih lastnih korenin, se kaj hitro zgodi, da postane kopija nekoga drugega, original pa je vsaj pri živih praksah pogosto izgubljen. Kopije pa so – verjetno se boste strinjali – slabše od originala.

Med folklornimi skupinami so velike razlike in to bi bilo treba spoštovati – tako pri mestnih kot pri podeželskih. Usmerjanje k skupnemu cilju je potrebno, neupoštevanje enega od temeljnih gradnikov folklorne dejavnosti, ki so ga tvorile folklorne skupine na podeželju, pa hudo škodljivo. Vloga folklorne skupine, ki deluje v okolju, odmaknjenem od mesta, je lahko popolnoma drugačna od vloge folklorne skupine, ki deluje v večjem mestu. Tu gre za kulturno dejavnost in za ohranjanje živosti izročila – na odru in zunaj njega. In da to ostane živo, ne potrebuje umetniške nadgradnje. Potrebuje spoštovanje in odgovoren odnos do tega, kar je bilo in kar ima potencial, da v praksi skupine predajo prihodnjim rodovom.

dr. Bojan Knific

Bandonika v Folklorni skupini Dragatuš

Folklorna skupina Dragatuš po letu 2000, še intenzivneje pa po letu 2010 izvaja terenske raziskave po Beli krajini. S tem bogati dragoceno folklorno gradivo, vse od pesmi, zgodb, posnetkov in predvsem starih fotografij. Prav fotografije so dragocena zakladnica številnih »folklornih« informacij. V sklopu raziskovanja in reproduciranja družabnega, glasbenega, plesnega izročila ter oblačilne kulture Belokranjcev v obdobju med leti 1880 in 1940 je dejstvo, da je bila osnova za ples igranje ljudskih godcev, predvsem z uveljavitvijo harmonik. Na starih fotografijah so posebno pozornost pritegnila stara glasbila, modeli harmonik, ki so nam bili nepoznani. Zato smo poiskali pomoč in sodelovanje z glasbenim strokovnjakom Klemnom Bojanovičem, ki se je podal na pot raziskovanja ter nabave starih harmonik.

Ta poseben model harmonike – bandonike so izdelovali od leta 1906 do 1933 v nemški tovarni Hersfielden & Co in jih prodajali širom po Evropi in drugih delih sveta. Bandonika je nekakšna »mešanica« bandoneona in diatonične harmonike. Je kvadratne oblike in predvsem manjša od danes razširjenih harmonik. Nima naramnic, ampak zgolj pasove za zapestja. Gumbe, teh je na desni strani enaindvajset, na basovski pa zgolj osem, se pritiska proti mehu in ne proti telesu, kar je njena posebnost. Meh se pri bandoniki odpira na obe strani in ne zgolj na eno kot pri današnjih harmonikah. Gumbi so postavljeni podobno kot pri diatonični harmoniki in ima neobičajno uglasitev C, G na 436 Hz, medtem ko je danes mednarodno standardizirana uglasitev 440 Hz.

Za potrebe FS Dragatuš sta se s strokovnim restavriranjem, sestavljanjem in uglaševanjem za funkcionalno igranje iz štirih pridobljenih usposobili dve bandoniki. S prezentacijo Klemna Bojanoviča smo 6. marca in 17. julija 2023 v Črnomlju in Dragatušu pripravili javni predstavitvi bandonike. Ta je postala izziv za godce in smo jo naposled uspešno implementirali v godčevski sestav ter program FS Dragatuš. Na ti več kot 100 let stari bandoniki sedaj igrata dva harmonikarja, ki poleg violine, basa in občasno citer ter drumljice tvorita godčevski sestav FS Dragatuš.

Zaradi specifičnega zvoka, oblike in načina igranja na bandoniko bo reproduciranje belokranjske glasbene dediščine še bolj zanimivo in atraktivno. Hkrati tako krepimo spoštovanje do starih predmetov, glasbil in pozitivnega odnosa do materialne kulturne dediščine.

Zdenka Pezdirc, Folklorna skupina Dragatuš

60 let AFS Študent Maribor

Kadar plešeš, igraš in poješ, to počneš s srcem, ti leta hitro spolzijo skozi roke. Teга se zares zavedamo bolj kot kadarkoli prej, ko z letom 2024 vstopamo v naš 60. jubilej delovanja AFS Študent. Piljenje korakov in nadgrajevanje znanja vse od leta 1964 dalje smo dokazali s številnimi priznanji, prejetimi doma in na festivalih v tujini. Med temi sta Zlata plaketa Zveze kulturnih organizacij Maribor in Zlata Maroltova plaketa za folklorno dejavnost, najvišje priznanje za folklorno dejavnost v Sloveniji. Zato se lahko zdaj s šestdesetimi leti v rokavu pohvalimo kot ena večjih in kakovostnejših skupin v Sloveniji.

Kot pomemben mejnik v naši zgodovini je zagotovo zapisan prvi mednarodni folklorni festival Folkart, ki so ga začeli prav naši člani vrsto let nazaj in iz katerega se je kasneje razvil festival Lent. Vse od takrat smo postali pomemben del kulturnega življenja našega mesta, prispevamo pa tudi k razvoju študentske kulture. Skozi leta iskanja originalnih kosov, rekonstrukcij oblačil iz muzejskih zbirk in poustvarjanja oblačil po zgledu votivnih podob, fresk, fotografij ter naših lastnih terenskih raziskav smo dopolnili zbirko kostumov, s katero se lahko ponášamo in jo ponosno predstavljamo na vseh naših nastopih. Danes se po svetu vrtimo s šestimi plesnimi skupinami, vključno z otroško, mladinsko, tremi študentskimi skupinami in veteransko skupino, ki jih spremlja tudi odlična glasbena zasedba. Naš program vključuje plesne, pevske in glasbene točke iz vseh slovenskih pokrajin, tudi tistih Slovencev v zamejstvu.

»TO SMO MI«, program šestih dogodkov ob praznovanju naše 60. obletnice smo že otvorili. Prva dogodka, modno revijo kostumov in samostojni koncert glasbene zasedbe AFS Študent, smo kot uvod v praznovanje izpeljali v novembru in začetku decembra, preostali se bodo odvili v naslednjem, jubilejnem letu. Pripravili smo zelo bogat repertoar, s katerim želimo deliti našo zgodovino, kulturo in prispevke k bogati folklorni dediščini Slovenije. Lepo vabljeni, da se nam pridružite na praznovanju spomladi in poleti, ko se bo odvil koncert veteranske skupine FS Bela Krizantema, koncert otroške in mladinske skupine, razstava bogate zgodovine našega delovanja ter koncert študentskih skupin. Poleg omenjenih aktivnosti pa seveda načrtujemo tudi celovečerni koncert Mariborske zgodbe in svečano Akademijo KUD Študent Maribor. Praznujte z nami!

Gašper Waldhütter, predsednik AFS Študent Maribor

Novi člani festivalske komisije CIOFF®

Bandonika (foto: Jani Pavlin)